

ПІВНІЧНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЯК АКТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ, УГОРЩИНИ ТА ІНШИХ КРАЇН ЄС/ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ В РЕГІОНІ КАРПАТ

Приходько Володимир Панасович,
доктор економічних наук, професор

Угода про асоціацію між Україною та ЄС стимулює процеси перезавантаження транскордонного співробітництва України, Угорщини та інших країн ЄС/Вишеградської групи в регіоні Карпат, суверенного та спільного отримання адекватних відповідей на виклики сьогодення. Інституційний потенціал управління транскордонним співробітництвом в Баренцовому регіоні Північної Європи, його спрямованість на примноження людського капіталу та переорієнтацію на кластерний розвиток може слугувати моделлю для розвитку транскордонної співпраці в регіоні Карпат. Про це свідчить багатопланова діяльність Баренцовой/Євроарктичної та Баренцовой регіональної рад (БЄАР/БРР) з координації визначення пріоритетів та реалізації програм на міжнародному, міждержавному та міжрегіональному рівнях, синхронізації своєї діяльності з інституціями ЄС. Предметом спеціального аналізу є транскордонна безпека у її політико-правовому, соціально-економічному та гуманітарному вимірах, прояви суперечностей між парадигмами розбудови національної держави та політичної нації і європейської інтеграції у політиці країн-сусідів та вплив явищ, породжених «тріанонським», «речпосполитенським» та іншими синдромами. Функціонуюча на постійній основі Рада карпатського співробітництва (РКС) за участю Єврокомісії, «вишеградських» країн ЄС та України стала б інструментом гармонізації розвитку прикордонних територій ЄС та України, запобігання деструктивного впливу внутрішньополітичної кон'юнктури країн-сусідів на розвиток співробітництва в регіоні Карпат. Порівняльний аналіз діяльності інституцій БЄАР/БРР та Карпатського євро регіону вказує на можливість, доцільність і потенційну результативність заснування нового міжнародного інструменту підтримки транскордонного співробітництва України та країн Вишеградської групи в регіоні Карпат.

Ключові слова: транскордонна безпека, міжнародні організації, євро регіон, асиметрії потенціалів, інституційний потенціал, сталий розвиток, кластерний розвиток, транскордонна співпраця, міжнародні організації.

Pryhodko Volodymyr

**NORTH EUROPEAN EXPERIENCE AS AN ACTUAL MODEL CROSS-BORDER
COOPERATION OF UKRAINE, HUNGARY AND OTHER EU COUNTRIES/VISEGRAD
GROUP IN THE CARPATHIAN REGION**

The Ukraine – EU Association Agreement stimulates the processes of reloading cross-border cooperation between Ukraine, Hungary and other EU/Visegrad Group countries in the Carpathian region, sovereign and coordinated with adequate responses to the challenges of the present. The cross-border cooperation institutional capacity in the Barents region of Northern Europe, its focus on human capital growth and reorientation towards cluster development can serve as a model

for the development of the Carpathian Euroregion. This is evidenced by the multi-faceted activities of the Barents Euro-Arctic and Barents regional councils (BEAR/BRC) to coordinate the identification of priorities and programs at the international, intergovernmental and interregional levels, synchronizing their activities with EU institutions. The subject of special analysis is transboundary security in its politico-legal, socio-economic and humanitarian dimensions, contradictions between the paradigms of a national state and a political nation development and European integration in the politics of neighboring countries, and the influence of the phenomena, generated by the «Trianon», «Rzhechpospolitany» and other syndromes. The Council of Carpathian Cooperation with the participation of the European Commission, the Visegrad countries of the EU and Ukraine would function on a permanent basis as a tool for harmonizing the development of border areas of the EU and Ukraine, preventing the destructive influence of the internal political conjuncture on the development of cooperation in the Carpathian European region. A comparative analysis of the activities of the BEAR/BRC institutions and the Carpathian Euroregion indicates the feasibility and potential impact of establishing a new international instrument for supporting cross-border cooperation in the Carpathian region.

Keywords: cross-border cooperation, international organizations, Euroregion, potential asymmetries, institutional capacity, sustainable development, cluster development, transboundary security, international organizations.

Постановка проблеми. Угода про асоціацію та всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом створила нові можливості для поглиблення тих напрямів транскордонного співробітництва українських регіонів, що спрямовані на забезпечення конкурентоспроможності регіональних економік у європейському та світовому співтовариствах, вирішення проблем еколого-сталого розвитку та нарощування параметрів якості життя.

Водночас трансформація ЄС у процесі та після *Brexit* стимулює нові процеси у розвитку «Європи регіонів». Реальні економічні результати постіндустріального розвитку у цій групі країн-членів, наслідком яких стало докорінне та випереджувальне зростання темпів розвитку постсоціалістичних економік, питомих показників ВВП на душу населення, середньої заробітної плати та якості освітніх і медичних послуг не залишають місця для припущень щодо консервації депресивності цих країн і регіонів у вигляді, так би мовити, «внутрішніх колоній» у ЄС. Ці результати мають спонукати креативну частину українського істеблішменту на подальші кроки задля нарощування політичної уваги та фінансової і технічної допомоги ЄС єврорегіональним зусиллям у рамках Угоди про асоціацію.

Свого часу румунсько-українські змагання за судноплавне гирло Дунаю та нафтогазоносні площі о. Зміїний продемонстрували, що реформні й системні розриви не тільки консервуватимуть стан «сталого відставання» України від сусідніх із ЄС країн, а й загострюватимуть боротьбу

за регіональне лідерство, породжуватимуть у частини представників політичних еліт спокусу розв'язувати колізії внутрішнього розвитку за рахунок менш вправного сусіда.

Симптоматично, що прояви внутрішньополітичної боротьби в країнах ЄС – найближчих партнерах України навколо проблем розміщення мігрантів за квотами ЄС на національних територіях та обмежень у застосуванні шенгенського режиму (Угорщина, Румунія, Болгарія), тягаря участі у фінансуванні програм оздоровлення економіки Греції (Угорщина, Словаччина), законодавчого регулювання вищої освіти, масмедіа, неурядового сектору та боротьби з корупцією (Польща, Угорщина, Румунія), втрат від санкцій щодо російської економіки (Угорщина, Чехія, Словаччина, Польща, Болгарія) синхронізовані у просторі й часі з незгодами і суперечками з питань подвійного громадянства, освіти й мовної політики та історичної пам'яті в українсько-угорських, польсько-українських та румунсько-українських відносинах і є безпосередньо дотичними до перелігу транскордонних відносин.

За цих умов, а також за умов триваючого військово-політичного конфлікту з РФ недооцінка «ближнього західного» зарубіжжя та втрата регіональної дипломатичної ініціативи є неприпустимими, а посилення уваги української дипломатії та блоку політики регіонального розвитку держави до проблем *Realpolitik* єврорегіональної співпраці – вкрай необхідним. Перспективними і потенційно продуктивними в цьому плані виглядають необхідність перезавантаження

транскордонної співпраці України та країн Вишеградської групи, активізація багатосторонньої міжнародної співпраці в Карпатському (Центрально-Східному) регіоні Європи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Українськими вченими З.С. Варналієм, В.В. Гобликом, І.Є. Журбою, В.О. Кравченком, Є.Б. Кіш, Ю.В. Макогоном, Н.А. Мікулою, С.І. Мітряєвою, О.С. Передрієм, С.В. Пясецькою, Л.А. Яремко та іншими транскордонне співробітництво розглядається у двох площинах – як інструмент сталого розвитку прикордонних територій та як чинник реалізації євроінтеграційних прагнень і зовнішньоекономічних інтересів.

Останніми роками вчені «ужгородської» та «львівської» шкіл транскордонних досліджень на чолі із С.І. Устичем та В.С. Кравцівим разом із партнерами, представниками польської, словацької, угорської та російської когорти дослідників ТКС В. Гудаком, Й. Оленські, В. Симчерою, І. Шюлі-Закармом та іншими, здійснили всеосяжний порівняльний аналіз проявів багатовимірних асиметрій місцевих економік по обидва боки кордонів, конкурентоспроможності прикордонних регіонів України та зарубіжних країн, які реалізують програми міжнародного економічного та соціально-культурного співробітництва на платформі транскордонної співпраці [1; 2].

Пошук інноваційних шляхів активізації транскордонного співробітництва в Карпатському регіоні привів скандинавських, словацьких та українських експертів до поглибленого аналізу напрацювань Норвегії та інших північноєвропейських країн у дво- та багатосторонній транскордонній співпраці, які тривалий час послідовно реалізуються інституціями Ради Баренцового/Євроарктичного регіону (РБЄР) та Баренцової регіональної ради (БРР) у форматі Баренцового співробітництва [3]. Увага до практик ТКС Північного та Арктичного регіонів Європи зростає також серед українських, американських, канадських, китайських та скандинавських дослідників проблем глобальної та національної енергетичної безпеки, нового раунду змагання за території та ресурси Півночі [4].

Доцільність використання позитивного досвіду країн Північної Європи у площині управління транскордонною співпрацею для активізації такого партнерства у регіоні Карпат у деклараціях європейських форумів транскордонного співробітництва 2012 р. (м. Кишинів, Молдова)

та 2013 р. (м. Йонесуу, Фінляндія) [5]. Як відзначалося у норвезькій дослідницькій спільноті, Північний регіон (*Norden*) глибоко інтегрований в такі мережі ЄС, як Північний вимір (*Northern Dimension*), а деякі з норвезьких регіональних ініціатив мають більш широку Північно-Балтійську систему координат. Усе вищесказане робить норвезький інституційний досвід релевантним також і для інших об'єднань територіальної співпраці [6].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Традиціоналістські та безконфліктні узагальнення процесів ТКС, які за інерцією все ще з'являються на світ, уже не можуть приховати існування суперечливого, здебільшого негативного, впливу політичного чинника, який часто-густо призводить до стагнації, імітації або повного заморожування діяльності інституцій євро регіональної співпраці.

У науці та практиці ТКС бракує розуміння ефективних шляхів гармонізації вже досягнутого за чверть століття широкого забезпечення прав і свобод національних громад регіону Карпат, що компактно проживають на кордонах із прагматичними державами із актуальними завданнями розбудови сучасної та ефективної Української держави та інтенсифікації формування української політичної нації, а «активна бездіяльність», культивована частиною державних інституцій України, породила відсутність ефективних національних програм у галузі підприємництва, зайнятості та поширення української освіти і культури для громадян угорської національної меншини [7].

Транскордонна безпека у її політико-правовому, соціально-економічному та гуманітарному вимірах, диспропорції у реалізації політики транскордонного співробітництва та регіонального розвитку, усунення нинішніх суперечностей між парадигмою розбудови національної держави, політичної нації та парадигмою європейської інтеграції в угорсько-українських та польсько-українських відносинах, нейтралізація впливу на ТКС явищ, породжених «шотландським», «бельгійським», «тріанонським», «каталонським», «північноіталійським», «речпосполитим» та іншими синдромами, дедалі більше стають предметом аналізу дослідницьких груп Національного інституту стратегічних досліджень та Інституту світової політики (м. Київ), університетів регіону українських Карпат, аналітиків Інституту транскордонного співробітництва (м. Ужгород) [8, 9, 10].

Мета дослідження полягає в тому, щоб, виходячи із завдань пошуку шляхів імплементації інноваційних механізмів для співпраці України та країн — членів ЄС та Вишеградської групи в регіоні Карпат, цілей формування нової системної якості реалізації наявного тут потенціалу глокалізації на основі порівняльного аналізу досвіду функціонування структур єврорегіональної співпраці у Північному і Центральній-Східному регіонах Європи окреслити шляхи його використання в процесах інтенсифікації транскордонного співробітництва.

Зазначимо, і це важливо для цілей нашого дослідження, що здійснений аналіз практик регіональної транскордонної співпраці не має на меті змінювати стратегічні пріоритети державної політики — йдеться про необхідність змінювати ставлення до кордонів і прикордонних регіонів. Глобалізація несе виклики національним державам, а «інтернаціоналізація» розв’язання тотожних проблем і викликів та гармонізовані транскордонні відносини зміцнюють здатність суверенної держави до успішного врядування.

Практичний і функціональний виміри транскордонної співпраці є важливими не лише як інструмент, але й як ціль. У цьому контексті, порівняно з багатьма іншими європейськими регіонами, субрегіональні зусилля в Північній Європі та Арктиці, зокрема Баренцове транскордонне співробітництво, можна вважати вдалим об’єктом компаративного дослідження завдяки конкретним проектам, орієнтованим на прагматизм, раціоналізм і функціональність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ось уже чверть століття ефективно і неперервно працюють структури Ради Баренцова/Євроарктичного регіону та Баренцовой регіональної ради, засновані одночасно з Карпатським єврорегіоном. Соціально-економічним підґрунтям реалізації Кіркенеської ініціативи ТКС є процеси багатостороннього освоєння та сталого розвитку одного з найбільших енергетичних регіонів Європи у Баренцовому морі та Північному Льодовитому океані, врегулювання проблем шельфового видобування нафти та газу, інтенсифікації експлуатації Північного морського шляху за умов змін клімату.

За цих макрополітичних умов БЄАР та БРР долають доктринальні і територіальні, економічні і безпекові асиметрії міждержавних відносин, демонструючи достатньо успішні приклади компенсуючого ефекту транскордонного

співробітництва. Це є наслідком синхронізації їхньої діяльності з інституціями ЄС, провідними структурами міжнародної співпраці у Північній Європі, в Арктиці та на Балтиці, синергії державних і регіональних пріоритетів, яка забезпечується через дворівневу систему керівних органів (міждержавний та міжрегіональний рівень). Практичне поєднання пріоритетів глокалізації та функціональних завдань забезпечує наявність професійної міжнародної організації та персоналу — міжнародного та національного секретаріату, гнучкої мережі робочих груп за пріоритетами діяльності.

Останнім часом на пріоритетні позиції вийшли також такі питання, як зміни клімату і охорона навколишнього середовища (з акцентом на збереження вцілілих лісів та боліт), транспорт і логістика (з акцентом на розвиток потенціалу порту Кіркенес, будівництво залізниці Фінляндія — Карелія, автодороги *E-105*), молодь та освіта, культура і туризм, корінні народи. Інтенсивна кооперація освітніх та наукових установ регіону в реалізації проектних програм за підтримки урядів та міжнародних організацій Японії, США, Канади та Ради міністрів Півночі Європи створюють передумови для виникнення освітньо-наукового кластеру. Це позначилося на зростанні кількості робочих груп міжнародного, міжрегіонального, міждержавного та змішаного складу [11].

Найбільш масштабною інституційною формою активізації процесів транскордонного співробітництва українських регіонів у Карпатах залишається єврорегіон. Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька області України, партнерські області Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії — самотнього Центральноєвропейського регіону серед відрогів Карпатського хребта, мають більш як тисячолітню писемну історію, значний людський та природно-ресурсний потенціал, вигідне географічне і транзитне положення. В історичній пам’яті поколінь жителів — досвід проживання в складі трьох супердержав, чотирьох монархій, трьох диктатур та двох парламентських республік, створення чотирьох власних державних і низки квазідержавних утворень.

Менталітету населення притаманні міжнаціональна толерантність, орієнтація на європейські та релігійні цінності, непатерналізм і підприємливість, конструктивний конформізм та висока життєздатність. Характерні для активного населення та молоді висока рухливість і трудова міграція, компактність території та близькість

кордонів дозволяють доволі успішно компенсувати малоземелля, аграрний уклад життя та невисокий рівень урбанізації. Захист рідної мови, релігії і природних багатств Карпат, просвітництво та отримання освіти в усі часи було громадянськими *idea-fix*.

Починаючи з 1991 р. цей єдиний регіон Європейського континенту, де проходять кордони чотирьох європейських країн – членів ЄС та Вишеградської четвірки з Україною, позиціонувався як *tet-de-point* європейської інтеграції та транскордонної співпраці України, у 1993 р. увійшов до числа фундаторів Карпатського євро регіону в складі прикордонних територій Румунії, Словаччини, Угорщини та України – найбільшого за площею та складом учасників євро регіону на постсоціалістичному просторі Європи.

За роки становлення та розвитку в Україні та суміжних країнах ЄС ринкової економіки та внаслідок активного залучення до світового і європейського індустріального аутсорсингу та інвестування транснаціональних корпорацій тут склалися позитивні передумови для діяльності зон високої інвестиційної активності та кластерів у таких галузях, як лісове господарство, туризм та рекреація, легка та переробна промисловість, транспорт і логістика, автомобілебудування та приладобудування, освіта, наука та трансферт знань і технологій.

Водночас порівняльний аналіз тенденцій розвитку прикордонних регіонів Польщі, Словаччини, Румунії, Угорщини та України, з одного боку, та Скандинавії та Росії – з іншого після 1991 р. засвідчує, що економіка й соціум чи то гірського, чи то арктичного транскордонного регіону не може власними силами, без дієвої регіональної та інвестиційної політики держави та реалізації програм міжнародної співпраці усунувати чинники депресивності й периферійності, забезпечувати зайнятість населення, протистояти викликам тіньової економіки, природним і техногенним ризикам.

Найбільшими стримуючими чинниками розвитку співробітництва в рамках Карпатського євро регіону дотепер були й залишаються такі фактори системного характеру, як належність України та її «вишеградських» сусідів до економічних укладів різного порядку, різниця в статусі міжнародної економічної та безпекової інтеграції, різні темпи та досягнуті рівні реформування економіки та соціуму.

Соціально-ринкова регіональна економіка європейського типу і послідовно не реформована, з присутністю адміністративного втручання, регіональне господарство країни, що тільки-но започаткувала європейський транзит, мають замало пунктів для паритетного кооперування, що поки не дозволяє реалізувати обов'язкову вимогу загальноєвропейських інституцій щодо розвитку транскордонного і євро регіонального співробітництва – координацію концепцій соціально-економічного розвитку прикордонних територій [12, с. 297].

Як наслідок, набули розвитку процеси організаційної фрагментації такої міжнародної структури транскордонної співпраці, як Карпатський євро регіон, що від початку створювався як інтегральна мережа; впали престиж та привабливість його програм співробітництва, знизився рівень позитивного сприйняття у громадській opinio. Уряди та органи місцевого самоврядування Угорщини, Словаччини, Румунії в пошуках більш ефективних інструментів міжнародної співпраці та підтримки національних меншин за кордонами своїх держав переорієнтовуються на інші європейські структури транскордонної співпраці, зокрема на підтримку відгалуження Європейського угруповання територіальної співпраці (ЄУТС) – Асоціації прикордонних територіальних громад «Унр – Тиса – Тур – Слана – Горнад – Будва – Шінва», до якого також входять українські територіальні громади басейну р. Тиса [13].

Жодного разу з часу підписання Дебреценської декларації 1993 р. не зустрічалися для розгляду питань узгодження багатосторонньої та національної підтримки Карпатського євро регіону міністри закордонних справ (члени урядів) країн-учасниць [14], що час від часу створює можливості використання площини ТКС та євро регіональних структур різними політичними силами країн-сусідів для реалізації «гібридних» завдань зовнішньої та внутрішньої політики [15].

Такого роду кризи та їх рецидиви мали й мають місце в словацько-угорських, польсько-українських, угорсько-українських відносинах і, як засвідчує досвід, мають шанси на залагодження, у т. ч. завдяки діалогу на платформі «Вишеградська група +», допомозі Європейського Союзу, компенсуючому ефекту всієї маси прагматичних транскордонних зв'язків [16].

На сучасному етапі в розвитку Карпатського євро регіону, після розширення Євросоюзу

та укладання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, настав момент перезавантаження, коли від переважно політико-декларативного та культуртрегерського варіанта єврорегіонального співробітництва необхідно прискорено переходити до реалізації на його платформі конкретних проектів у галузі сталого розвитку й відкритості економік та соціуму транскордонних регіонів, спільного отримання адекватних відповідей на виклики сьогодення.

Пошуку нових спільних орієнтирів і драйверів транскордонного співробітництва можуть посприяти, зокрема, такі позитивні макрополітичні явища останніх років, як динамічна ратифікація суміжними країнами ЄС Угоди про асоціацію, зустрічі президентів держав Вишеградської групи та України у форматі Вишеград + [17].

Позитивними для посилення державної підтримки транскордонного співробітництва є наміри керівництва парламентів України та Польщі активізувати, за скандинавським прикладом, міжпарламентську співпрацю з партнерськими країнами Карпатського регіону у формі міжпарламентської асамблеї та обговорити можливість створення спільної інфраструктури Карпатського єврорегіону (за взірцем єврорегіону «Альпійський простір») [18].

Представники європейської, у т. ч. словацької, угорської, норвезької та української, експертних спільнот та неурядових організацій вносять пропозиції про доцільність орієнтації державних політик розвитку ТКС на професійне (бюджетне, проектне) функціонування інституцій європейських регіонів і розвиток галузевих транскордонних кластерів як організаційної та економічної платформи співробітництва, забезпечення їх нормативною і методичною базою та перехід до розробки міжнародних стратегій просторового розвитку транскордонного регіону на основі Стратегії Карпатського єврорегіону – 2020 і на подальшу перспективу, Практичних рекомендацій вищим керівним інституціям Європейського Союзу, органам державного управління та місцевого самоврядування, громадським організаціям щодо ефективної імплементації північного досвіду транскордонного співробітництва у Карпатському регіоні [19; 20].

У частині компетенцій та відповідальності української сторони вищезазначені проблеми можуть бути вирішені завдяки новим механізмам покращення поінформованості органів місцевого

самоврядування та місцевих органів державної влади щодо ТКС, підвищення кваліфікації та професіоналізму держслужбовців та працівників органів місцевого самоврядування; у частині проектного менеджменту слід передбачити, зокрема, внесення змін до нормативно-правової бази України щодо ТКС з метою усунення колізій повноважень державних органів у сфері ТКС та визначення єдиного уповноваженого органу центральної влади України, відповідального за координацію транскордонного співробітництва.

Необхідність гармонізації розвитку прикордонних територій країн ЄС/Вишеградської групи та України, запобігання деструктивного впливу на розвиток ТКС у регіоні Карпат внутрішньополітичної кон'юнктури країн-сусідів зумовлює потребу у виробленні стратегічного документа, який би окреслював спільне бачення пріоритетів розвитку транскордонного співробітництва, створення політичних умов для здійснення взаємовигідних проектів у триєдиній площині Україна – країни ЄС/Вишеградської групи – Євросоюз на основі порозуміння між Єврокомісією, Урядом України та урядами і транскордонними регіонами країн Карпатського (Центрально-Східного) регіону.

Висновки та вироблення практичних рекомендацій. Досвід діяльності інституцій БЄАР та БРР вказує на можливість, доцільність і високу потенційну результативність заснування нового багатостороннього міжнародного інструменту підтримки транскордонного співробітництва у регіоні Карпат. Звісно, цей досвід буде не копіюватися, а імплементуватися з урахуванням особливостей Карпатського регіону.

У процесі європейського транзиту та досягненні більш високих параметрів сталого розвитку та якості життя у європейському співтоваристві для України та центральноєвропейських країн – її сусідів по регіону Карпат політичною та соціально-економічною доцільністю і необхідністю стає:

■ ініціювання та створення постійно діючої міжнародної структури Карпатського регіону співробітництва (КРС) у складі представників урядів та транскордонних регіонів країн-сусідів – країн ЄС та Вишеградської групи (Словаччина, Польща, Угорщина, Румунія, Чехія), України та представника Європейського Союзу. З огляду на географічну належність, історичний досвід спільного проживання та господарювання і сучасні економічні інтереси в регіоні, тривалий

досвід актуальної проектної співпраці логічно було б залучити до нової структури представників Австрії, Баренцового/Євроарктичного регіону та Баренцової регіональної ради;

- забезпечення дворівневого (національного та регіонального) представництва у керівних структурах КРС у вигляді Ради країн Карпатського регіону співробітництва та Ради транскордонних регіонів Карпатського регіону співробітництва на рівні міністрів закордонних справ та керівників транскордонних регіонів. Передбачити проведення засідань Ради країн у формі міністерських галузевих (секторальних та кластерних) сесій (екологія, економіка, регіональний розвиток, інфраструктура, лісове, водне господарство та басейнова співпраця, туризм, освіта, університети, культура й ін.). Запросити до участі як спостерігачів Ради регіонів КРС представників асоціацій транскордонного співробітництва регіонів та громад (Карпатський євро регіон у цілому та його національні частини, євро регіони «Словаччина – Північ», «Білі, білі Карпати», Асоціації ЄУТС «Унр – Тиса – Тур – Слана – Горнад – Будва – Шінва»);

- з огляду на європейську тотожність потенційних членів – країн та регіонів пропонується розглянути додаткове (порівняно з північноєвропейським варіантом) структурування керівних органів у вигляді третьої, неурядової палати – Ради соціуму Карпатського регіону співробітництва (Громадської ради), до якої увійдуть представники етнічних, гендерних, конфесійних та інших НУО регіону Карпат;

- головування в радах представників країн, регіонів та соціуму на засадах ротації та ухвалення рішень шляхом консенсусу;

- утворення в порядку аплікативного ефекту проекту Карпатського центру підготовки та перепідготовки менеджменту і персоналу

транскордонного співробітництва з метою їх переорієнтації на європейські форми, методи та технології публічного та бізнес-адміністрування.

Затвердження та подальше просування такої стратегічної ініціативи України та її партнерів у регіоні, ефективне застосування північноєвропейського досвіду управління ТКС надало би можливості вивести міждержавне і транскордонне співробітництво України та країн ЄС і Вишеградської групи в регіоні Карпат на вищий якісний рівень, наповнити інноваційним змістом діяльність Карпатського євро регіону та інших євро регіональних структур, запобігти негативному впливу внутрішньополітичної кон'юнктури, домогтися докорінного покращення макрополітичної підтримки зі сторони вищих державних інституцій, переорієнтації співпраці на конкретні проекти примноження людського капіталу, «зеленої економіки», сталого та кластерного розвитку.

Існуючий досвід реалізації Європейської політики добросусідства та програми «Східного партнерства», Європейської арктичної політики, Європейської політики північного виміру, функціонування Вишеградської групи, транскордонних євро регіонів створює усі необхідні передумови для реалізації Європейським Союзом/Вишеградською групою та Україною, іншими країнами-партнерами інноваційної моделі глобалізації, розрахованої на далекосяжну перспективу.

Ефективна реалізація такої моделі може надати додаткової стійкості самому Європейському Союзу та його членським державам, а оновлена структура Карпатського транскордонного співробітництва вдруге у своїй історії виступить точкою інновацій «Європи регіонів» на площині «Східного партнерства» ЄС.

Список використаних джерел

1. Розвиток транскордонного співробітництва [Електронний ресурс] : наук.-аналіт. доповідь / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» ; наук. ред. В.С. Кравців. – Львів, 2016. – 125 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). – Режим доступу : <http://ird.gov.ua/irdp/p20160401.pdf>
2. Оптимізація транскордонної статистики : зб. наук. праць / відп. ред. Устич С.І. ; Ін-т транскордонного співробітництва. – Ужгород, 2014. – 228 с.
3. Program SK08: «Slovakia – Ukraine: Cooperation across the Border». Information provision and implementation of innovative approaches to cross-border cooperation between Slovakia and Ukraine (project No. CBC01030) [Електронний ресурс] / М. Гайдош, С. Устич, А. Стаалесен, С. Конечні, О. Мушінка, Д. Шапошова, В. Приходько та ін. // The Institute of Social Sciences, CSPS SAS Košice, Institute for transborder cooperation Uzhgorod. – Режим доступу : <http://eeagrants.org/>
4. Käpylä J., Mikkola H. The Global Arctic: The Growing Arctic Interests of Russia, China, the United States and the European Union [Електронний ресурс] // The Finnish Institute of International Affairs. – Helsinki, 2013. – Режим доступу : www.fiia.fi/en/publication/347/#.UnvNynCshcY2

5. Cross-Border Cooperation on the EU's Eastern Border [Електронний ресурс]. – Prague, Czech Republic. – Режим доступу : exborealux.isd-network.org/wp
6. Флікке Гейр. Регіональна співпраця в Північному регіоні: її значущість та обмеження [Електронний ресурс] // Україна та Вишеградська четвірка: на шляху до взаємовигідних відносин : матеріали міжнар. наук. конф. 13 трав. 2010 р. – Ужгород. – Режим доступу : <http://www.uk.x-pdf.ru/5mehnika/1246854-11-ukraina-vishegradska-chetvirka-shlyahu-vza-movigidnih-vidnosin-ukraina-vishegradska-chetvirka-shlyahu-vza-movigidnih-vi.php>
7. Проведено круглий стіл «Паспорт безпеки України: Закарпатський регіональний вимір» (м. Ужгород) [Електронний ресурс] / Нац. ін-т стратегічних досліджень. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/2715/>
8. Транскордонна безпека: політико-правовий, соціально-економічний та гуманітарний виміри : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (14 квітня 2016 р., м. Львів) [Електронний ресурс] / упор. Р. Вовк, О. Кучик // Центр міжнародної безпеки та партнерства ; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2016. – Режим доступу : http://www.ispc.org.ua/wpcontent/uploads/2016/06/conf_materials_04_2016.pdf
9. Аудит зовнішньої політики України [Електронний ресурс] // Ін-т світової політики. – Режим доступу : [iwp.org.ua/ukr/public/2159.html](http://www.iwp.org.ua/ukr/public/2159.html)
10. Устич С. та ін. Концепція емпіричного соціологічного дослідження словацько-українського транскордонного співробітництва. – Ужгород, 2017. – 137 с.
11. Review of the achievements of the Barents-Corporation / In Russika [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.barentsinform.org/Barents-region/cooperation/
12. Химинець В.В. Інституційні основи та механізми запровадження сталого розвитку в Карпатському регіоні // Науковий вісник УжНУ. – 2013. – Вип. 2 (39), ч. 2. – С. 292–298. – (Серія «Економіка»).
13. Біла С.О., Романова В.В. Карпатський євро регіон як чинник євроінтеграції [Електронний ресурс] / Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 3 (28). – С. 78–88. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/SP_3_2013.pdf
14. K inovácii slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce [Електронний ресурс] / Marian Gajdoš, Serhij Ustyč (eds.) // Centrum spoločenských a psychologických vied SAV. – Košice, 2017. – Режим доступу : <http://www.cbcinnovations.sk/wp-content/uploads/2017/07/Zbornik-z-konferencie-pre-Ultraprint-WEB-2.pdf>
15. Прем'єр Угорщини попередив про можливість нових конфліктних ситуацій з Україною [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/11/13/7073580/view_print/http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/11/13/7073569/
16. Українська стратегія щодо Угорщини має полягати в акцентуванні спільних інтересів і пом'якшенні моментів, які можуть роз'єднати наші країни – Дослідження «Аудит зовнішньої-політики: Україна-Угорщина» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uacrisis.org/ua/42321-audit-zovnishnoyi-politiku>
17. Visegrad bulletin 7 (4/2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.visegradgroup.eu>
18. Співки парламентів країн Карпатського регіону зустрінуться в червні в Трускавці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=249933258
19. The Carpathian Euroregion Strategy 2020 & Beyond [Електронний ресурс] / V. Benč, A. Dumitru, A. Geszteredi, B. Kézy, G. Kiss, T. Kulyk et al. – Uzhhorod : МАІРР, 2015. – 114 р. – Режим доступу : http://iardi.org/wp-content/uploads/2015/Strategia CBC huskroua_ENG.pdf
20. Устич С., Приходько В. Практичні рекомендації вищим керівним інституціям Європейського Союзу, органам державного управління та місцевого самоврядування, громадським організаціям щодо ефективної імплементації північного досвіду транскордонного співробітництва. – Ужгород, 2017. – 8 с.

References

1. Kravtsiv, V.S (Ed.). (2016). Rozvytok transkordonnoho spivrobitnytstva: naukovo-analitychna dopovid [Development of cross-border cooperation: scientific and analytical report]. *DU «Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M.I. Dolishnoho NAN Ukrainy» – State Enterprise «Institute of Regional Studies named after MI Dolishniy of the National Academy of Sciences of Ukraine»*. Lviv. ird.gov.ua. Retrieved from <http://ird.gov.ua/irdp/p20160401.pdf> [in Ukrainian].
2. Ustych, S.I. (Ed.). (2014). *Optimizatsiia transkordonnoi statystyky. Zbirnyk naukovykh prats [Optimization of cross-border statistics. Collection of scientific works]*. Uzhhorod [in Ukrainian].
3. The Institute of Social Sciences, CSPS SAS Košice, Institute for transborder cooperation Uzhgorod. (n.d.). Program SK08: «Slovakia – Ukraine: Cooperation across the Border», Information provision and implementation of innovative approaches to cross-border cooperation between Slovakia and Ukraine» (project No. CBC01030). eeagrants.org. Retrieved from <http://eeagrants.org/> [in English].

4. Kápylă, J. & Mikkola, H. (2013). The Global Arctic: The Growing Arctic Interests of Russia, China, the United States and the European Union. The Finnish Institute of International Affairs, Helsinki. *fia.fi*. Retrieved from www.fia.fi/en/publication/347/#.UnvNynCshcY2 [in English].
5. Cross-Border Cooperation on the EU's Eastern Border. Prague, Czech Republic. (n.d.). *exborealux.isd-network.org*. Retrieved from exborealux.isd-network.org/wp [in English].
6. Flikke, Heyr. (2010). Rehionalna spivpratsia v Pivnichnomu rehioni: yiyi znachushchist ta obmezhenia. [Flicke Geyr. Regional cooperation in the Northern region: its significance and limitations]. In: *Ukraina ta Vyshegradska chetvirka: na shlyakhu do vzaiemovyhidnykh vidnosyn: Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii – Ukraine and the Visegrad Four: Towards mutually beneficial relations: Materials of the international scientific conference*, May 13, 2010. Uzhhorod. *uk.x-pdf.ru*. Retrieved from <http://www.uk.x-pdf.ru/5mehanika/1246854-11-ukraina-vishegradska-chetvirka-shlyahu-vza-movigidnih-vidnosin-ukraina-vishegradska-chetvirka-shlyahu-vza-movigidnih-vi.php> [in Ukrainian].
7. Provedeno kruhlyi stil «Pasport bezpeky Ukrainy: Zakarpatskyi rehionalnyi vymir» (m. Uzhhorod) [Round table «Ukrainian Security Passport: Transcarpathian Regional Dimension» (Uzhhorod, Ukraine)]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen – National Institute for Strategic Studies*. (n.d.). *niss.gov.ua*. Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/articles/2715/> [in Ukrainian].
8. Vovk, R. & Kuchyk, O. (Eds.). (2016). Transkordonna bezpeka: polityko-pravovyi, sotsialno-ekonomichnyi ta humanitarnyi vymiry. Materialy Mizhnarodnoi naukoï-praktychnoi konferentsii [Cross-border security: political, legal, socio-economic and humanitarian dimensions. Materials of the International Scientific and Practical Conference]. Lviv. *ispc.org.ua*. Retrieved from http://www.ispc.org.ua/wpcontent/uploads/2016/06/conf_materials_04_2016.pdf [in Ukrainian].
9. Audyt zovnishnoi polityky Ukrainy [Audit of foreign policy of Ukraine]. (n.d.). *Instytut svitovoyi polityky – Institute of World Politics*. *iwp.org.ua*. Retrieved from www.iwp.org.ua/ukr/public/2159.html [in Ukrainian].
10. Ustych, S. et al. (2017). *Kontseptsiia empyrychnoho sotsiologichnogo doslidzhennia slovatsko-ukrainskoho transkordonnogo spivrobotnytstva [Concept of an empirical sociological study of Slovak-Ukrainian cross-border cooperation]*. Uzhhorod [in Ukrainian].
11. Review of the achievements of the Barents-Corporation / In Russika. (n.d.). *barentsinfo.org*. Retrieved from www.barentsinfo.org/Barents-region/cooperation/ [in Ukrainian].
12. Khymynets, V.V. (2013). Instytutsiini osnovy ta mekhanizmy zaprovadzhennia staloho rozvytku v Karpatskomu rehioni [Institutional Foundations and Mechanisms for the Implementation of Sustainable Development in the Carpathian Region]. *Naukovyi visnyk UzhNU – Scientific Journal of UzhNU*, 2 (39), ch. 2, 292–298 [in Ukrainian].
13. Bila, S.O. & Romanova, V.V. (2013). Karpatskyi yevrorehion yak chynnyk yevrointehratsii [Carpathian Euroregion as a Factor in European Integration]. *Stratehichni priorytety – Strategic Priorities*, 3 (28), 78–88 [in Ukrainian].
14. Gajdoš, M. & Ustych, S. (Eds.). (2017). Kinováciï slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce [To innovate the Slovak-Ukrainian cross-border cooperation]. Košice. *cbcinnovations.sk*. Retrieved from: <http://www.cbcinnovations.sk/wp-content/uploads/2017/07/Zbornik-z-konferencie-pre-Ultraprint-WEB-2.pdf> [in Slovak].
15. Premier Uhorschyny poperedyv pro mozhlyvist novykh konfliktnykh situatsii z Ukrainou [The Prime Minister of Hungary warned of the possibility of new conflict situations with Ukraine]. (n.d.). *euointegration.com.ua*. Retrieved from http://www.euointegration.com.ua/news/2017/11/13/7073580/view_print/http://www.euointegration.com.ua/articles/2017/11/13/7073569/ [in Ukrainian].
16. Ukrayinska stratehiia shchodo Uhorschyny maie poliahaty v aktsentuvanni spilnykh interesiv i pomiakshenni momentiv, yaki mozhut roziednati nashi krainy [The Ukrainian strategy for Hungary should be to focus on common interests and mitigate the moments that can split our countries]. *Doslidzhennya «Audytzovnishnoi-polityky: Ukraina-Uhorschyna» – The Foreign Policy Audit: Ukraine-Hungary Study*. (n.d.). *uacrisis.org*. Retrieved from <http://uacrisis.org/ua/42321-audit-zovnishnoyi-politiku> [in Ukrainian].
17. Visegrad Bulletin 7 (4/2017). (n.d.). *visegradgroup.eu*. Retrieved from <http://www.visegradgroup.eu> [in English].
18. Spikery parlamentiv krain Karpatskoho rehionu zustrinutsia v chervni v Truskavtsi [The speakers of the parliaments of the countries of the Carpathian region will meet in June in Truskavets]. (n.d.). *kmu.gov.ua* Retrieved from http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=249933258 [in Ukrainian].
19. Benč, V., Dumitru, A., Geszteredi, A., Kézy, B., Kiss, G., Kulyk, T. et al. The Carpathian Euroregion Strategy 2020 & Beyond. (2015). Uzhhorod. *huskroua-cbc.net*. Retrieved from <http://huskroua-cbc.net/>; http://iardi.org/wp-content/uploads/2015/StrategiaCBChuskroua_ENG.pdf [in English].
20. Ustych, S. (2017). Praktychni rekomendatsii vyshchym kerivnym instytutsiiam Yevropeyskoho Soiuzu, orhanam derzhavnogo upravlinnia ta mistsevoho samovryaduvannia, hromadskym orhanizatsiiam shchodo efektyvnoi implementatsii pivnichnogo dosvidu transkordonnogo spivrobotnytstva [Practical recommendations to the EU highest governing institutions, public administration, local government and non-government organizations for the northern CBC – experience effective implementation]. Uzhhorod: ITS [in Ukrainian].